

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. ΘΕΜ. ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ

Καθ' ὃν χρόνον τὸ Νομοθετικὸν Σώμα ἀσχολεῖται μετὰ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς χώρας δὲν θεωροῦμεν ἀσκοποῦν νὰ εἰπωμεν τινὰ περὶ δικαιοσύνης ἐν γένει καὶ περὶ τῶν οὐσιαστικῶν προσόντων τῶν νόμων, προϋποθέσεων αἱ ὅποια κατὰ βάσιν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἀνωδύνως νὰ παροραθοῦν ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Δικαιοσύνη εἶνε ἡ ἀρετὴ ἡ ἐμπνέουσα τὸν ἐμπρέποντα σεβασμὸν εἰς τὰ δίκαια τῶν ἀλλῶν καὶ ἀποδίδουσα εἰς ἕκαστον ὃ, τι ἀνήκει αὐτῷ.

Δικαιοσύνη ἐπίσης καλεῖται καὶ ἡ εἰδικὴ Κρατικὴ ἐξουσία, ἡ ὅποια κυροῦσα τὰ ἀνωτέρω καθήκοντα, κολάζει τὰς ἀξιοπονοίας πράξεις καὶ παραλείπει ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατόν ικανοποιήσεως τοῦ δικαίου.

Τὸ δίκαιον δὲ ἔλκει τὴν ὑπόστασίν του ἐκ τῆς ἀνιψώσεως τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος καὶ ἡ κατοχύρωσις αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ γονίμου ἀγώνος τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου δὲν εἶνε ἰδέα φευγαλέα καὶ ἀσύλληπτος, ἀλλὰ δύναμις ἡθικὴ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς συνειδήσεως παντὸς διανοουμένου ἀνθρώπου.

Πρὸς ἐνγλωττον παράστασιν τῆς δικαιοσύνης, ἡ Θέμις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἰς τὴν μίαν χεῖρα ἐκράτει πλάστιγγα, μετὰ τὴν ὅποian ἐστάθημεν τὸ δίκαιον καὶ εἰς τὴν ἑτέραν ἔειρος, μετὰ τὸ ὅποιον ἐπροστάτευεν αὐτό.

Εἶρος δὲ γινώσκον τὸ ὅποιον ἀγγαῖα τὴν πλάστιγγα τοῦ δικαίου, συμβολίζει γινώσκον τὴν ἐπιβολὴν τῆς βίας καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς καταχρήσεως.

Ἐξαφανίζουσα τὴν πλάστιγγα ὅταν ἡ βία καλύπτεται ἐντὸς τῶν πτυχῶν μανθῶν τινοῦ, εἰς τὸ βάρος τοῦ εἶρους τοῦ Βασινοῦ προσθίκεται καὶ τὴν μακιστὴν ὑποκρισίαν, ἡ ὅποια διαπραττομένη εἰς βάρος ἐνδὸς μόνου ἀτόμου ἀποτελεῖ ἀπὸ τὴν στερεομένην ἐμμέσως καθ' ἑαυτὴν τὸν πόλεμον.

Περὶ τῆς ἀξίας τῆς δικαιοσύνης, ὁμολῶν ὁ Ἀριστοτέλης, ἔλεγε ὅτι Ὅντε ὁ Ἐδῶς (αὐτοκράτορας) οὔτε ὁ Ἐσπερός (ἐσπερός) δὲν λαμπρύνει τόσον τὸν οὐρανὸν ὅσον ἡ δικαιοσύνη τὸν κόσμον.

Κατὰ τὸν Ἀδ. Κοράην μόνον ἡ δικαιοσύνη στηρίζει τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν καὶ προσάγει τὴν κηρυγμένην τῆς χώρας, δύναμις δὲ ἡ ὅποια στερεῖται δικαιοσύνης ἐξελίσσεται εἰς ὁπλοκλήτων, οἱ ὅποιοι διαρκῶς κινδυνεύουν νὰ στερηθοῦν αὐτοῦ ἀπὸ θαυστερόντος ληστὰς, ἢ νὰ καταχθῶν ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν τοῦ Κράτους.

Καὶ αὐτὴ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ θὰ ἦτο ἀνοφελὴς διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐάν δὲν συνωδεύετο ἀπὸ ἀπειρον δικαιοσύνης.

Ὑμνηταί τῆς δικαιοσύνης, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔλεγον:

«Σαθρόν ἐστὶ φρεσὶ πᾶν ὅτι ἂν μὴ δικαίως ἡ πεπραγμένη». «Δίκαιος εἶναι μᾶλλον ἢ χρηστὸς θέλει». «Ἐν δικαιοσύνῃ συλλήβδην παρ' ἀρετῇ ἐστὶ». «Δίκαια δράσας συμμάχους ἔχεις θεοῦ». «Δίκης (δικαιοσύνης) ἐπάκουε δίης (ἀδικίας) δ' ἐπιλήθεο». «Ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται». «Οὐχ οἷον τε ἄνυν δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι». «Θεμέλιον ἔθνων δικαιοσύνη ἐστὶν» ἐξ οὗ τὸ λατινικόν: «Fondamentum regnorum justitia est» καὶ τὸ ἀρδικόν: «ἐλ-ἀντιλ-οὐς σουμούλκ».

Ὁ στρατηγὸς Ἀγησίλαος διακρινόμενος ἐπὶ ὑπερόψῳ ἀνδρία ἐρωτηθεὶς ποτε περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας, ποῖα ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀνωτέρα; «Δὲν θὰ παρίστατο ἀνάγκη τῆς ἀνδρίας ἀπάντησεν, ἐάν πάντες δίκαιοι ἦσαν» ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ πάντα δίκαια, εἶναι, ἀπεκρίθη, «Ναί, μὰ τὸν Δία, διὰ τοὺς βασιλεῖς τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς μόνον τὰ δίκαια εἶναι δίκαια».

Ἰστορεῖται ἐπίσης ὅτι ὁ Σατιζαβέρνης, εὐνοούμενος τοῦ Ἀρταξέρξου, ἐζήτησέ ποτε ἀδικόν τινα χάριν παρὰ τοῦ ἀρχοντός του ἀλλ' οὗτος μὴ ἐπιθυμῶν νὰ τὸν λυτῇ διὰ τῆς ἀποποιήσεώς του, ἀντ' αὐτῆς τὴν προσέφερε τρεῖς γυῖαδας δαρεῖκους (χρυσὸν νόμισμα περικύβην ἴσον κατ' ἀξίαν μετὰ τὴν ἀγγλικὴν λίραν) καὶ τῷ εἶπε: «Μὲ τὸ δῶρον τοῦτο δὲν γίνονται πτωχοὶ ἀλλὰ πρᾶττον ἐκείνου τὸ ὅποιον ζητεῖς θὰ ἐγγεινῶν ἀδικος» Τιμολέων δὲ ὁ Κορύνθιος στρατηγός, ἐλευθερωτὴς τῶν Συρακουσῶν, συνεπέα κατηγορίας ἐπὶ σφετερισμῷ δημοσίου χρημάτων, ὅτε δικασθεὶς ἠθώθη, εἰς τοὺς συγκαίροντας αὐτὸν διὰ τὴν ἀθώωσίν του ἀπήγγησεν: «Ὅχι ἐμὲ, ἀλλὰ τὴν Πατρίδα πρέπει νὰ συγκαίρητε, διότι ἀπέκτησε δικαιοσύνην ἐμπνέουσαν τοιαύτην πίστιν ὥστε καὶ ὁ τελευταῖος τῶν πολιτῶν νὰ δύναται εὐθαρσῶς νὰ καταγγέλλῃ εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς ἀρχοντας τῆς χώρας».

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἡ ἀσπίς τῶν ἀναγύρων καὶ ἡ τιμωρὸς δύναμις ἡ ὅποια ἀποτρέπει τοὺς μαχθηροὺς νὰ γίνων σὺν τῷ χρόνῳ μοχθηρότεροι ἑαυτῶν καὶ κινδυνώδεστοι εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἡ εὐποία ἐάν ἦνε ἰδιάζουσα ἀρετὴ τοῦ χρηστοῦ ἀνθρώπου, ἡ δικαιοσύνη ἀποτελεῖ τὸ ἀπαρέγκλιτον καθήκον παντὸς πολίτου, ἡ ποδοπάτησις δὲ αὐτῆς ἀπαρτίζει ἀμάρτημα κατὰ τὴν κοινωνίαν δημιουργοῦν κίνδυνον κατὰ τὴν δημοσίαν τάξεω.

Ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ συμβολαίου ἐάν ἕκαστος πολίτης οφείλῃ νὰ ἦνε δίκαιος, ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ὁ δικαστὴς οφείλει νὰ συνδέηται ψυχικῶς μετὰ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, ὑπὸ τῆς ὁποίας οὐ μόνον νὰ καθοδηγῆται, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁδηγῇ αὐτὴν διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν φῶτων του εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐφ' ᾧ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: «Δίκαιος κριτής, ἐνδὸς δικαιοσύνης».

Εάν ὁ θεολόγος ἐπανορθώσῃ τὰς ἀποπλανήσεις τοῦ πνεύματος καὶ ὁ ἱατρός νοσηλεῖ τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος, καλούμενος νὰ θεραπεύσῃ καὶ ἀποτρέψῃ τὰ ἡθικὰ ἔλκει τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δικαστὴς ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ οφείλει νὰ ἔχῃ συλλειτούργον καὶ προστάτιδα τὴν ἐπεικείαν, ἡ ὅποια εἶνε ἡ δίδυμος καὶ σιαμαία ἀδελφὴ τῆς δικαιοσύνης.

Καταρτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ θεσμοθέτου αὐστηροὶ οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας, δεόν νὰ ἐρομηνεύονται φιλαδέφῳ καὶ ἐπεικῶς ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, δι' ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι ἔλεγον «ἐπεικείαν δικαιοσύνην ἐστὶ» (equitas jās est) καὶ «ὑπερτάτη δικαιοσύνη, ὑπερτάτη ἀδικία» (Sumus jās summa injuria) ἐξ οὗ καὶ τὸ γαλλικόν trop de justice, trop d' injustice.

Ὁ Φωκίων ὅτε ποτὲ ἐπεπλήντετο ὑπὸ τῶν φίλῶν του διότι συνηγόρει ὑπὲρ πονηροῦ τινός, κρινόμενος ἀπήγγησε ὅτι «οἱ ἀγαθοὶ δύνανται νὰ εἶνε ἀδόκητοι καὶ ἀσυνήγοροι, διὰ τοὺς ἀθῶους δὲ δὲν παρίσταται οὐδεμία ἀνάγκη ἐπεικείας».

Εἰς τὸν ἴδιον εἰρηδὸν τῶν ἰδεῶν ὁ δικαστὴς ἐν ἀμφιβολίᾳ ἀπαλλάσσει τὸν ἐγκαλούμενον, καθόσον κατὰ τοὺς κοινωνιολόγους θεωρεῖται σκληρότερον ἀδικῆμα τῆς κατηγοροῦ πολιτείας ἡ τιμωρία ἐνδὸς ἀθῶου, ἀπὸ τὴν τοῦ ἀπαλλαγῆν ἐκατὸν ἐνόχων.

Καὶ ἡ κοινωνιολογικὴ αὕτη ἀρχὴ ἔλκει τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, δεδομένου ὅτι ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν ὁ Ἀντιφῶν ἔγραφε: «Εἰ δέοι ἀμαρτεῖν ἐπὶ τὸ δικάζειν, τὸ ἀδικῶς ἀπολύσαι ὁσιώτερον ἂν εἴη τοῦ μὴ δικαίως ἀπολύσαι».

Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὁ ἐν σπουδῇ δικάζων ἐν τινὶ μέτρῳ ὁμοιάζει μετὰ ὁδηγὸν αὐτοκινήτου, ὁ ὁποῖος ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ ὁλοταχῶς εἰς τὸ τέρας τῆς διαδρομῆς δὲν στενωχῶς εἰς τὸ τέρας τῆς διαλασίαν αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀνέμποτον τινὰ διαβάτην.

Θ. ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ
δικηγόρος

